

6. Гнатюк М.С., Данилевич Ю.О., Татарчук Л.В. Оперативна хірургія та топографічна анатомія – важлива навчальна дисципліна в освоєнні практичних навиків // Медична освіта. 2013. №3. С. 25-27.
7. Жемела А.П., Коптев М.М., Проніна О.М., Білаш С.М. Використання технології симуляційного навчання при вивченні клінічної анатомії і оперативної хірургії // Інновації у вищій медичній та фармацевтичній освіті України: Матеріали XVI Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю, 16-17 травня 2019. Тернопіль, 2019. С. 298-299.
8. Корда М.М., Шульгай А.Г., Гудима А.А., Запорожан С.Й. Організація симуляційного навчання у ДВНЗ «Тернопільський державний медичний університет імені І.Я.Горбачевського МОЗ України» // Медична освіта. 2017. №3. С. 22-26.
9. Шекера О.Г., Матюха Л.Ф., Малютіна Н.В., Клименко Л.В., Туліка Т.І. Роль симуляційних методів навчання на післядипломному етапі медичної освіти лікарів загальної практики – сімейних лікарів // Збірник наукових праць співробітників НМАПО ім. П. Л. Шупика. 2014. № 23 (1). С. 643-647

УДК 378.147-092

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ВИКЛАДАННЯ ПАТОМОРФОЛОГІЇ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

**Ройко Н.В., Филенко Б.М., Старченко І.І., Черняк В.В.,
Проскурня С.А.**

Полтавський державний медичний університет

Полтава, Україна

У статті висвітлений алгоритм проведення практичних занять з патоморфології з урахуванням практико-орієнтовного підходу, що спрямований на формування ключових компетентностей майбутнього лікаря будь-якої спеціальності.

Ключові слова: професійна компетентність, практичні навички, морфологічна діагностика, мікропрепарати, макропрепарати, професійне вдосконалення.

The article highlights the algorithm of practical classes in pathomorphology, taking into account the practice-oriented approach aimed at forming the key competences of a future doctor of any speciality.

Key words: professional competence, practical skills, morphological diagnostics, microscopic specimens, macrospecimens, professional development.

Актуальність. Пріоритетним напрямом державної політики в сучасних умовах є підвищення якості освіти. У системі вищої медичної освіти сьогодні відбуваються серйозні зміни. Велика увага приділяється формуванню компетентностей як найбільш значущих результатів освітнього процесу. Діяльнісно-компетентнісний підхід, затверджений сучасними освітніми стандартами, визнано фундаментом сучасної інноваційної освітньої парадигми. Професійна компетентність майбутнього лікаря – це сукупність знань, умінь і навичок, об'єднаних гуманно-ціннісним ставленням до хворих і колег по роботі, спрямованих на особистісне та професійне вдосконалення [1, 2, 3].

Передавати здобувачам освіти знання в необхідному обсязі не ефективно. Необхідно розвивати когнітивні навички набуття знань у післявузівський період професійної діяльності. Уміння застосовувати та самостійно здобувати знання і розвиває діяльнісно-компетентнісний підхід [4].

Професійні якості майбутнього лікаря формуються в процесі навчання в закладі вищої медичної освіти. Тому зміст та організація освітнього процесу, спрямованого на формування особистості майбутнього спеціаліста, його професійної компетенції, є актуальними завданнями вищої медичної освіти.

Основна частина. Особливе місце в отриманні навичок професійної готовності належить фундаментальній науковій медико-біологічній дисципліні – патоморфології. Патоморфологія є однією з найважливіших дисциплін у системі медичної освіти, у науковій і практичній діяльності лікаря. Вона забезпечує засвоєння теоретичних знань, набуття практичних навичок і вмінь з морфологічної діагностики патологічних процесів. Вивчення структурних основ хвороби проводиться в тісному зв'язку з клінічними її проявами. Клініко-анатомічний напрям – відмінна риса патоморфології. Без знання того, які морфологічні зміни в організмі людини спричиняють хворобу, неможливе правильне уявлення про її сутність і механізм розвитку, про діагностику та лікування. Вирішення цих завдань забезпечується використанням цілісної системи методичного оснащення навчального процесу, що включає лекції, практичні заняття, самостійну роботу студентів [5].

Практичні заняття є найважливішою складовою викладання патоморфології в закладах вищої медичної освіти. Основною метою занять з патоморфології є формування вмінь і навичок діагностики патологічних процесів шляхом вивчення морфологічної картини з аналізом патогенетичних механізмів і клінічних симптомів захворювань. Це дає змогу перетворити вивчення матеріальних основ хвороб на творчий процес набуття знань, викликати зацікавленість студентів до проблем медичної науки і практики. На кафедрі патологічної анатомії та судової медицини Полтавського державного медичного університету накопичено величезний методичний досвід у викладанні освітньої компоненти «Патоморфологія».

Вивчення дисципліни «Патоморфологія» здійснюється за спеціальностями «Медицина» та «Стоматологія», а за спеціальністю «Педіатрія», враховуючи профілізацію навчання [6], викладається освітня компонента «Патоморфологія з особливостями дитячого віку». Кожна

дисципліна включає аудиторну та самостійну роботу і закінчується проведенням підсумкового контролю у вигляді екзамена на третьому курсі.

Під час проведення практичних занять ми керуємося основним положенням сучасної освіти, яке полягає в одержанні студентами знань, умінь і навичок, яких вони повинні набувати, в основному, під час самостійної роботи, контрольованої і керованої досвідченими науково-педагогічними працівниками. При цьому особливого значення надається наочності в навчанні.

Висококваліфікований професорсько-викладацький склад повною мірою використовує наявні можливості кафедри в навчальних цілях. Практичне заняття охоплює розбір незрозумілих і складних питань теми під час співбесіди викладача зі студентами, самостійну роботу здобувачів освіти з макро- і мікропрепаратами, розв'язання тестів «Крок 1» та типових клініко-анатомічних задач з аналізом допущених помилок і заключний контроль практичних навичок та вмінь з розпізнавання основних проявів патологічних процесів.

Для вивчення патологічних процесів використовуються музейні макропрепарати кафедри. За кожною темою заняття представлено навчальні макропрепарати, що демонструють загальнопатологічні процеси та хвороби. Для розпізнавання мікроскопічних ознак, що характеризують патологічні процеси, студенти отримують набір тематичних мікропрепаратів, які висвітлюються на телевізорах у вигляді мультимедійних презентацій в учбових кімнатах та у виданому науково-педагогічними працівниками кафедри «Атласі мікропрепаратів з патоморфологія» [7], який є у вільному доступі в репозитарії ПДМУ. Практичний розділ представлений завданнями щодо заповнення таблиць, вивчення, опису макропрепаратів, проведення мікроскопічного дослідження із замальовкою та підписами мікропрепаратів та цифровими позначеннями деталей, який здобувачі освіти здійснюють в

індивідуальному робочому зошиті. Робочі зошити з патоморфології підготовлені професорсько-викладацьким колективом кафедри з урахуванням особливостей предмета, що вивчається, за різними спеціальностями. Розроблений кафедрою алгоритм опису структурних змін органів і тканин при різних нозологіях спрямований на формування вмінь і навичок морфологічної діагностики патологічних процесів. Використання робочих зошитів дає змогу суттєво заощадити час, відведений у хронометражі заняття, для ефективного контролю науково-педагогічним працівником якості засвоєння здобувачами освіти матеріалу під час практичного заняття, для обговорення суперечливих трактувань, складних механізмів розвитку патологічних процесів і більш детально зупинятися на ключових питаннях патоморфології: вивченні морфологічного субстрату хвороб людини на різних рівнях дослідження. Самостійна робота студентів з макро- і мікропрепаратами постійно контролюється викладачем і за необхідності корегується.

Одним із критеріїв засвоєння дисципліни є вміння розв'язувати клініко-анатомічні задачі, які являють собою ефективний засіб засвоєння знань, що сприяє розвитку самостійності в ухваленні рішень. Наприкінці практичного заняття викладач перевіряє робочі зошити з описом макропрепаратів, із замальовками та описом мікропрепаратів, пропонує розпізнати патологічний процес на діагностичних препаратах, їх підписує та виставляє оцінку у журнал відвідування практичних занять та електронний журнал.

Висновки. Таким чином, патоморфологія дає змогу сформувати у здобувачів освіти базові професійні компетентності лікаря. Методична система проведення практичних занять, що використовується на кафедрі патологічної анатомії та судової медицини ПДМУ, дає змогу забезпечити засвоєння теоретичних знань, набуття та застосування практичних навичок

і вмінь, об'єднаних гуманно-ціннісним ставленням до хворих і колег по роботі, спрямованих на особистісне та професійне вдосконалення.

Список літератури

1. Компетенції та компетентності у вищій медичній школі на сучасному етапі розвитку освіти / С. М. Цвіренко, В. І. Похилько, Н. С. Артёмова [та ін.] // Актуальні проблеми сучасної вищої медичної освіти в Україні : матеріали навч.-наук. конф. з міжнар. участю, м. Полтава, 21 березня 2019 р. – Полтава, 2019. – С. 236–138.
2. Підлужна С. А. Компетентнісний підхід як один із пріоритетних напрямків модернізації освіти в Україні / С. А. Підлужна, Н. О. Корчан, О. О. Шерстюк // Актуальні питання підвищення якості освітнього процесу : матеріали наук.-метод. конф. з міжнар. участю, м. Яремче, 23 вересня 2022 р. – Яремче, 2022. – С. 145.
3. Розвиток міжпредметних зв'язків для формування клінічного мислення на основі академічних компетенцій на кафедрі патологічної анатомії з секційним курсом / Н. В. Ройко, І. І. Старченко, Б. М. Филенко [та ін.] // Актуальні питання вищої медичної (фармацевтичної) освіти : матеріали XVII Всеукр. наук.-практ. конф., м. Тернопіль, 5-6 листопада 2020 р. – Тернопіль, 2020. – С. 217–225.
4. Шевченко В. К. Місце самоосвіти в сучасних умовах навчання лікарів-інтернів / В. К. Шевченко, В. Л. Мельник, О. П. Костиренко // Сучасні проблеми вивчення медико-екологічних аспектів здоров'я людини : матеріали наук.-практ. інтернет-конф. з міжнар. участю, м. Полтава, 11–12 жовтня 2022 р. – Полтава, 2022. – С. 118–119.
5. Інноваційні підходи у викладанні патоморфології здобувачам вищої медичної освіти / Н. В. Ройко, І. І. Старченко, Б. М. Филенко [та ін.] // Сучасні проблеми вивчення медико-екологічних аспектів здоров'я людини : матеріали наук.-практ. інтернет-конф. з міжнар. участю, м. Полтава, 11–12 жовтня 2022 р. – Полтава, 2022. – С. 81–83.

6. Профілізація викладання патоморфології здобувачам освіти за спеціальністю «Педіатрія» / Б. М. Филенко, Н. В. Ройко, І. І. Старченко [та ін.] // Сучасні проблеми вивчення медико-екологічних аспектів здоров'я людини : матеріали наук.-практ. інтернет-конф. з міжнар. участю, м. Полтава, 11–12 жовтня 2022 р. – Полтава, 2022. – С. 105–106.
7. Атлас мікропрепаратів з патоморфології / І. І. Старченко, Б. М. Филенко, Н. В. Ройко, С. А. Проскурня, О. К. Прилуцький ; ВДНЗУ «УМСА». – Полтава, 2018. – 208 с.

УДК: 378.147:378.12-057.875

ОРГАНІЗАЦІЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ВЗАЄМОДІЇ ВИКЛАДАЧА ТА СТУДЕНТА ЯК ФАКТОР ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

Соколенко В.М., Шарлай Н.М., Весніна Л.Е.

Полтавський державний медичний університет

Полтава, Україна

Успіх освітніх процесів, зокрема у вищій школі, значною мірою залежить від розвитку суб'єктно-суб'єктних відносин між викладачами і студентами у навчальному процесі, їхньої міжособистісної взаємодії на засадах діалогу та співпраці. При цьому, кардинальна зміна зумовлена вимогами часу, новою освітньою парадигмою.

Ключові слова: *особистість, здобувач освіти, розвиток, цінності, освіта.*

The success of educational processes, in particular higher education, largely depends on the development of subject-subject relations between teachers and students in the educational process, their interpersonal interaction on the basis of dialogue and cooperation. The radical change is due to the requirements of the time, the new educational paradigm.